DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA

De

MEDICINA SINE MEDICO,

QVAM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO, SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DN. PHILIPPO WILHELMO,

PRINCIPE BORUSSIÆ, MARCHIONE BRANDENBURGICO, CETERA,

JUSSU GRATIOSÆ FACULTATIS MEDICÆ,

SUB PRÆSIDIO

DN. GEORGII ERNESTI STAHL,

MED. D. ET PROF. PUBL. ORDINAR.

h. t. FACULT. DECANI,

Dn. Patroni, ac Promotoris

ſui, omni obſervantiæ cultu proſequendi,

PRO LICENTIA,

Summos in ARTE MEDICA Honores, Jura & Privilegia legitimè capeſſendi,

Ad d. Febr. MDCCVII. horis ante & pomeridianis

IN AUDITORIO MAIORI,

publicæ diſquiſitioni exponet,

CHRISTOPHORUS BERGHAUER,

Gardelegienſis Palæo-Marchicus.

LITERIS CHRISTIANI HENCKELII, ACAD. TYP.

~~21~~ 22

PROOEMIUM.

QUantumlibet in ſe verum ſit, tamen non ineleganter à Galeno verbis eſt expreſſum, libello, Quod, optimus Medicus, ſit Philoſophus: Ut atlethæ multi ſunt, qui victoriam ferre ex olympiis optent, nullam tamen operam, ut illud conſequantur impendunt: Sic multis Medicis evenire videmus, qui cum Hippocratem laudent, & in arte medendi cæteris anteponant, ipſi tamen quidvis potiùs aliud agunt, quam ut ei, quem prædicant ſimiles efficiantur. Certè, ut alia multa mox ibi ſubjungit Galenus, in quibus à monitis æquè, atque ipſis veſtigiis Hippocratis longiſſimè abeſſe, multos tales meritò arguit: & imprimis pertinacem inſcitiam rationalis, (Græcis Logicæ dictæ) contemplationis; Deinde morborum qui præteriêre, qui præſentes ſunt, qui futuri ægro corpori ſunt, providentiæ imperitiam: Ita non poſtremo loco inter hæc omnia recenſeri meretur preſſa proſecutio illarum rerum, quas ægris verè ſalutares eſſe, & vel ſpontè illos à periculis atque damnis liberare, & paſſim contingat, & prudente propterea animadver-

ſione, & ad uſum aplicatione, digniſſimum eſſe, inculcat. Quantumlibet autem & ipſe paſſim, Hippocrates, & præcipuus ejus interpres Galenus, talia tractent, quæ, & quo utendi modô, tum aliàs, & quod ajunt, ſpontè, corpori humano uſui aut damno eſſe obſerventur; Tamen quonam propiore, atque maxime conſpicuô agendi modô, hoc perficiant, nonſolum paſſim non ſatis expediunt, ſed tantò minùs in unam ſummam coordinatis deductionibus hoc ipſum ſatis ordinatè exequi, annisi eſſe obſervantur. Inutiliter certè in hoc genere Galenus, remotas quasdam agendi rationes ſupeditare hinc inde laborat, allegando primas, ut appellant, qualitates variarum rerum: quæ vel ſoleant ſpontè uſurpari, vel arte præſcribi atque commendari: Et inutiliter qq. ipſum hoc in tramite ſecuti ſunt poſteriorum ſeculorum Scriptores, ſecundùm hunc conceptum, tam plantarum, quam reliquas, ut appellant, Materiæ Medicæ, energias huic ſcopo ſubſervientes, per primarum qualitatum aſſignationes diſtribuere ſatagentes. Longè verò utilius feciſſent, ſi veriores rationes perpendisſent, quonam præcipuè modô ipſi diverſi gradus caloris, frigoris, humiditatis, ſiccitatis, imò ſecundarum dictarum qualitatum efficaciæ, corpori prodeſſe aut nocere obſerventur. Ubi certè fortè preſſiùs inſiſtere poſſent effectibus illis, quibus tales energiæ, tàm materiis, ut movendis, quâm organis, ad movendum inſtrumentis, imò ſenſibus, ad provocandos motus incitamentis, inſervire; Motus autem ipſi, corpori à rebus alienis repurgando, adeoque illud ſinceræ ſuæ integritati reſtituendo, opitulari, & poſſunt & ſolent. Quia verò has res ſpecialiùs proſequi non æque intentio noſtra fert, imò potius univerſalior quædam ratio

at-

atque conſideratio, velut in primis fundamentis, quæ ab Hippocrate univerſæ arti ſubſternuntur, nobis occurrit, quæ animum totum ad ſe convertat; Placet propterea ſpeciminis Inauguralis loco illam altius perpendere, & quantum in illa ad veram artem Medicam luminis præluceat, & utilitatis inſit, evidenti cognitioni ſiſtere. Loquor DE MEDICINA SINE MEDICO, quàm, Lib. DE ARTE, quantumlibet veluti per obliquum, Hippocrates allegat, tamen directam conſiderationem tantò magis poſtulat, quia eodem ipſo div. Senex in illâ veluti ingentem partem conſiderationis illius collocat, quâ veritas artis medicæ, ex obſervatione harum rerum colligi atque confirmari debeat. Allaborabo itaque, ut huic rei & propria ſua evidentia conſtet, & applicatio etiam ejusdem ad illos Uſus, quibus Hippocrates eandem deſtinat, luculentius inde perſpici poſſit. Velit DEUS T. O. M., uti rem prorſus utiliſſimam, & veris demonſtrationibus inde formandis, adeoque rationali Medendi Methodo velut unicè velificantem, perſpicuè non minus, quàm vere atque ſolide tractemus, adeoque & Scientiæ & Arti, Theoriæ atque Praxi, utilia proferamus.

I.

VALLERIOLA, ut aliàs paſſim doctè interpretatur, imo non explicat ſolum, ſed applicat etiam ſcitiſſimè, & alia *Hippocratis* loca atque dogmata, & illa cumprimis, quibus de NATURA ejusq; ſumma in rebus medicis energia, Hippocrates egregia prorſus profert; Ita adducit etiam bis in obſervationibus ſuis, nempe *lib. II. obſ. 6. & Lib. IV. obſ. 3.* locum ex *Hippocratis libro de Arte*; Ita tamen notanter, ut quod *Hippocrates*, quaſi *per obliquum* in

illis locis facit, ipſe contrà expreſſione veluti ſimpliciter directâ adducat. *Libro II.* enim *obſ. 6.* dicit: *Natura eſt, quæ & ſanitatem in nobis tuetur, & morbos pellit; Ipſa ſibi vias inveniens: Ob id Hippocrates, multos quidem ſine Medicis, verum non ſine medicina tamen, curatos eſſe ingenue confitetur.* Lib. vero IV. obſ. 3. dicit: *Hippocrates pleroſque ſine Medicis non tamen ſine medicina curatos eſſe, teſtatur.*

II.

Hippocratis autem ipſius propoſitio allegato *lib. de Arte*, illa maxime eſt: *Objiciet nobis adverſarius, quod multi jam ægri etiam Medico non utentes ſanitatem recuperaverint: Et ego huic ſermoni fidem non detrabo; Apparet autem mihi ſimile hoc eſſe, ut etiam Medico non utentes, tamen Medicinæ bonam fortunam experiantur, quamvis non ſciant aut intelligant quid in illa rectum aut non rectum inſit. Tamen quod ita bona fortuna a ſe ipſis curati eadem ratione reſtituti ſunt, qua ipſi quoque Medici uſuri eſſent, aut uſi fuiſſent.* Poſt pauca interpoſita pergit: *Meminiſſe autem utiq; debere illos, qui ita ſine Medicorum conſiliis convaleſcant, quod aliquid vel fecerint, vel non fecerint, cujus interventu ſanitatem ita conſecuti ſint.* Progreditur hinc ad nominanda quædam talia quibus veluti dubium non ſit, uſos eſſe tales, qui ita, absque alia arte, ſanitatem recuperaverint; Ubi *inediam*, aut contra πολυφαγίαν, aut *ſitim*, aut *balnea*, aut *labores*, aut *ſomnum*, aut *oppoſita horum*, adhibuiſſe ſuſpicatur. Hæc *talia*, pergit, *bene perpendenda eſſe*; *ita agnitum iri, quod non ſine MEDICINA reſtituti ſint:* Nempe ſine *rerum* quæ prodeſſe poſſint, aliquo uſu; Imo *tali* uſu *quali* maximè ita prodeſſe valeant. Hoc ipſum tamen *dignoſcere* atque recte *intelligere*, nec omnibus dari, ut intelligere atque comprehendere poſſint, & ſi tandem ordinate atque ſufficienter intelligatur; conſtituat illum ipſum *habitum*, ita *cum rectâ ratione effectivum*, qui ἰητρικὴ, ARS Medica, dicenda ſit.

III.

Intercedit autem revera differentia aliqua, inter ipſum ſenſum deductionis *Hippocraticæ*, & acceptionis, qualem *Valleriola* inde ſumit. Primò enim nullo verbo meminit *Hippo-*

pocrates hoc loco, quamvis aliis admodum ſignificanter illud faciat, NATURÆ ; *Valleriola* contrà, non facit ſolum mentionem *Naturæ*, ſed inſuper exquiſito illo ſenſu, quod de *illa* loquatur *quæ ipſi ſibi vias inveniat.* Et altero loco, quod ad *excretionem, ſibi viam fecerit,* ipſo exemplo docet.

IV.

Ita quidem omninò diſſentire videntur *Valleriola & Hippocrates*, dum ille quidem *Naturam* hîc nominat, quod *Hippocrates* diſertè *Artem* appellavit; Imò talem artem, quæ nula alia re, niſi *collectione* quaſi nudâ atque *diviſione* debitâ indigeat, ut non ſolùm ordinatius *doceri* atque *diſci* poſſit, ſed etiam cum debita diſcretione *exerceri.*

V.

Quamvis autem hæc reverà non ſint falſa penitùs, laudanda tamen non ſolum eſt *Valleriolæ* ſolertia, qui etiam latiùs extendit hunc *Hippocratis* locum: Sed etiam omninò in eo aſſecutus feliciter videtur ipſam mentem *Hippocratis*, dum hic ad illam ſuam *artem* Medicam intelligendam atque comprehendendam omnium, quæ etiam *ſine Medico* ad *ſanationem* ægri faciunt, exquiſitam obſervationem commendans, hoc ipſo etiam includit *illas operationes*, quas etiam ſine externis ejus peculiaribus adminiculis, aut ſive materiis, ſive motibus ab externo aliquo arbitrio pendentibus, utiliter atque efficaciter exequendo, illud efficit, de quo ſermo eſt, nempe *ſine alterius conſilio aut* manuductione, ipſamet ægrum corpus ſanitati reſtituit.

VI.

Unde egregiè omninò, & plane Medicè practicè, & artificiosè, huc etiam trahit illam exactiorem *Hippocratis* elocutionem, quam *lib. VI. de Morbis Popularib.* Sect. V. exhibet: *Naturas eſſe morborum medicatrices : Invenire Naturam ſibi ipſi vias, - - - - & quæ conveniat, peragere.* Quæ tantò impenſius proſequutus *Galenus:* ſicut hæc ipſa, laudabili opera, in *locis communibus*, utiliter collegit idem *Valeriola* e quibus imprimis notari merentur illæ formulæ: Quod *Natura ſtimulata artis peritis demonſtret, quid faciendum ſit*; Quod *Natura corporum*

ſa-

ſapientisſima ſit, &c. Quod *Natura ſalutis hominum cauſa omnia faciat*: Quod *ſibi prorſus ſufficiat*: Quod *ſit animalium ſervatrix, morbos finiat, noxia judicet & ejiciat, convenientia ſervet, aliena ſeparet. &c.*

VII.

Cum itaque ſub hujusmodi aſſertionum ipſius *Hippocratis* inter ſe *collatione*, utique ſatis apparere poſſit, quod *mentem* ejus potius docte aperuerit *Valleriola*, quam ullam vim ipſi fecerit, expedit veſtigiis illius inſiſtere, & illud, quod ita *Hippocrates* commendat, preſſis veſtigiis perſequi, & rem ipſam de qua loquitur, attentiùs conſiderare.

VIII.

Quod quidem ne fruſtrà in nos ſuſcipere videamur, juxtà naturalem ordinem, quo ſemper *finis*, ut *cauſa impulſiva*, eſt prior ipsâ *actione*, cujus rei gratia hunc laborem dignum judicemus quem ſuſcipiamus, brevibus indicabo. Loquitur hic *Hippocrates* de illo negotio, quo *Natura ipſa ſine Medico, ægrotantes in integrum reſtituat*; adeoque *morbos depellendo, ſanitatem reparet atque vindicet.* Hoc quidem *lib. de Arte*, diſerte nominat MEDICINAM; Alibi in genere τα δέοντα, illa quæ *deceat & conveniat* fieri: Hæc ita *ſine Medico* fieri ſæpius, fidem non detrahit: Imò jubet potiùs, re penitius conſiderata, eo ipſo cognoſcere, quod hæc omnia quæ fiunt, *artificioſo agendi atque fiendi ordine*, i. e. *effectu ſecundum rectam rationem* conſequente, ita fiant: Quam proinde *rationem*, ut non omnium ſit cognoſcere, ita omni modo illorum eſſe imo illorum intereſſe, qui veritatem *artificii*, velint, aut debeant, perſpectam habere.

IX.

Et omnino conſonum hoc eſt ſimplici ſanæ râtioni. Cum enim hæc ſit ita facilis via, qua Medicus, nuda obſervatione experientiæ, comprehendere poſſit, quid ad liberandum à morbis ægrum corpus, vero effectu ſatisfaciat; Simul autem exercitatâ rationis habilitate (*ſine qua Medicum eſſe poſſe, rectisſime negat Hippocrates, in Lege,*) etiam *quo ordine* hæc ſatisfaciant, *quo*

reſpectu actionum cum patientibus, comparare atque colligere valeat: Omnino proinde utilisſimum prorſus eſt hujus rei ſtudium, dico perveſtigatio hæc, tum veritatis in genere, tum conditionis in ſpecie, *ſpontanearum* harum *ipſius Natutæ curationum*, ſeu *artis medicæ ſine Medico*.

X.

Quemadmodum enim rectè de quibuslibet actionibus uſurpatur illud Poëtæ: *Dimidium facti qui benè cœpit, habet*: Ita certè hoc in loco nimium quantum amplius obtinuerit Medicus, qui hac ratione non ſolum ipſe benè *incipiet*, ſed inveniet jam aliunde & benè *cœpta*, & occupabit etiam porrò vel ſine ipſo, nedum cum ejus ſocia opera, bene *continuari* apta atque habilia. Adeoque, quid & in præſentibus caſibus, & in *futuris* ſimilibus, & *agere* conveniat, & *expectare* liceat, prudenti æſtimatione firmiſſimè hinc comprehendere diſcet.

XI.

His egregiis penitus uſibus eruendis intenti, aggredimur hoc opus, & *veram methodum*, ſive *rectam rationem* efficaciæ illius, qua *Natura ſine Medico*, ſcopum *ſanationis* tamen feliciter aſſequitur. Antè omnia verò præmonemus, quod illa *generalis*, *quorundam* etiam ſolum, indicatio *mediorum*, quæ *Hippocrates* allegato loco citat, quemadmodum ab ipſo auctore non niſi nudi qualiscunque ſpeciminis ſcopo, ſeu *exemplorum* nomine facta eſt; Ita cum minimè usquam toti negotio ſatisfaciat, ſupplenda omnino veniat aliis ejus generis, *plus ſub ſe comprehendentibus*, ſpontaneorum ſubſidiorum generibus.

XII.

Ubi, ſi omnia, quæcunque usquam *à priori* ſuppoſuerunt, & à *poſteriori* enarraverunt *Hippocrates* atque *Galenus*, ſolertiùs perpendamus (locorum ipſorum enim innumerorum transſcriptione tempus & chartam prodigere, aliorum moribus relinquimus) nihil conſtantius, ſimulque conſideratu dignius ibi reperiemus, quam *à priori* quidem duas illas aſſertiones, 1) *quod Natura faciat τὰ δέοντα*. 2) Quod *Natura ſibi vias inveniat*. *A poſteriori* verò, nihil omnium ſolennius, & imprimis gravisſimis

atque laborioſiſſimis affectuum generibus asſignatam, *pugnam atq; concertationem naturæ cum morbo*, quæ vel *directè plenè, & ferè breviter*, ſufficientibus *excretionibus* ſ. ἐκκρισι, ſtota abſolvatur, expulſo ita univerſo hoſtili fomite: Vel ad minimum *depulſo* à præſente ſua ſtatione hoſte, gravius periculum & damnum ita *differat*, aut verè in *longè levius* ita commutet.

XIII.

Quemadmodum autem hiſcè tam loquendi formulis, quam agendi atque fiendi declarationibus, rectisſimè nobis monſtraverunt Antiqui, ad quid, circà hanc materiam, animum advertere conveniat; ita, quando rem etiam hodieque ſecundum hunc ductum examinamus, deprehendimus utique, cum, quod ſupra etiam jam monitum eſt, quod *homines è variis morborum generibus ſua, quod* ajunt, *ſponte* ad *ſanitatem revertantur*: Tum, quod illud omninò fiat, ſi res recte æſtimetur, *methodo rebus conveniente*: Et imprimis per *vias*, interdum quidem, imo comunisſimè, etiam *ordinarias*, & ſecundùm naturam conſuetas: Interdum autem etiam de reliquo *inſolitas*, interim negotio quod geritur utique ita *proportionate* ſatisfacientes, ut etiam inde felix eventus, atque *reſtitutio* ægri in ſanitatem, ſubſequatur.

XIV.

Ita enim, quantum ad *primum* attinet, τὰ δέοντα, illud *quod fieri convenit*; conſiſtit hoc utique 1) *in perceptione* quaſi alicujus *læſionis præſentis*, ut illi ſubvenire Natura ſuſcipiat. Sicut enim vel ipſa *Ars*, fruſtrà in hoc genere eſt, niſi ægri quacunque ratione ediſſerere valeant, *quod*, imò in genere *quomodo*, ipſis male ſit: Unde *Hippocrates Lib.* περὶ παθῶν, ſub ingreſſum ad ægrum ſtatim percontari jubet: *quænam patiatur*: Ita in quibus *ſenſus* talis Naturæ deficit, quo illa percipiat & agnoſcat, ipſam usq; præſentiam alicujus nocumenti: mirum non eſt, ſi etiam eidem non occurrat aut ſuccurrat: unde negligentiùs habita hujusmodi *pericula*, facilè interim tantum damni inferunt, quantum *reſarcire* non valeat, quantumlibet *ſeriús* negotium

terum aggrediatur, & ut jam *intempeſtivo*, ita familiariter etiam *inordinato, impetu*, aliquid agere ſuſcipiat.

XV.

Secundum locum inter τὰ δέοντα occupat omninò, *proportio auxilii ad proportionem periculi.* Quod ipſum quam *exactè* obſervet Natura, quam *ſollicitè*, imò *anxiè* ſeſe hic gerat, & omni modo ſecundùm necesſitatem & inſtruere proportionatè, & abſolvere auxilium ſuum laboret, apparere luculentisſimè poteſt ex illa (à DD. Præſid. etiam peculiari Programmate aliàs laudata,) *æſtimatione partium & actionum*, earumque *læſionum.* Secundùm quam nempè normam, tàm pro *dignitate* partium quæ periclitantur, quam pro *energia* læſionis illius, quæ hæc pericula infert, operationes illas ſuas *medicatrices*, quantum ſibi ipſa de reliquo conſtat, ita *proportionatè* prorſus gerit, ut *urgentibus* horum generum circumſtantiis, *promptè* atque *ſollicitè* occurrere atque ſatisfacere laboret: *Segnioribus* etiam *otioſiùs*, & cum corporis atque animi motuum, longe minore trepidatione, ac proinde ordinis etiam ſervandi minore vacillatione.

XVI.

Tertiò, obſervare quaſi perpetuò licet, ita convenientisſimos, etiam *tempeſtivè* & *proportionatè* intentiones has perficiendi *modos*, ut illos non nude *à poſteriori* hiſce necesſitatibus ſatisfacere, quaſi rudi ſimplici adſpectu, agnoſcere valeamus: Sed omninò ipſam univerſam proportionem, quæ inter illas *actiones* & *modos agendi*, cum *rebus agendis*, & *materiarum in quas agendum* eſt, intercedit, exquiſitâ *comparatione* conferantur, etiam inſtructisſimæ atque perſpicacisſimæ rationi, *nullum* non ſolùm *melius*, ſed pro verâ conſtitutione rerum, etiam in pleriſque *nullum aliud* conſilium ſuppetere poſſet aut inveniri, quam illud, quod *ſuo conſilio Naturam inveniſſe*, & exequi ſolere, eo ipſo deprehenditur & intelligitur. Imo hoc ipſo ſine dubio, ut rectè ipſe *Hippocrates* monet, enata eſt tota Ars Medica, ut obſervaretur partim *quid* utiliter fieret,

partim qualem *proportionem* illud cum ſubſtratis materiis habere, intelligi poſſet.

XVII.

Hæc quidem τὰ δέοντα ita abſolvunr, ut inde, ſicut aliàs è *cauſis* idoneis *proportionatus effectus*, non poſſit non ſubſequi *Sanatio*; per *depulſionem* nocentium, & *reparationem* noxarum, corporis partim *ſalvatio*, partim *reſtauratio*. Interim, quia partim generaliſſima hæc ſunt, partim, etiam ἄθετα, ſeu non ſufficienter confirmata, conſideranda itaque eſt ſecunda illa aſſertio, quæ jam ad *ſpecialiora* digitum intendit: Loquor de *inventione viarum*; Non ſolum ſimpliciter *corporalium* ὁδῶν, ſed imprimis etiam *intentionalium* μεθοδῶν, *per quas* non ſolùm, ſed etiam *ſecundûm quas* ſpecialiùs non proſequi tantum, ſed etiam efficaciter *dirigere* & tandem exequi poſſit, tam *quæ* fieri oportet, quam *qualia* & *qualiter*.

XVIII.

Nimirum uti in actionibus abſolute omnibus utique opus eſt μεθοδίας, ſive via, qua propoſitus *finis* atque ſcopus attingi poſſit; Ita in corporeis rebus ſeorſim atque ſpeciatim, opus utique eſt etiam *viis corporeis*, per quas materiæ atque *ſubjecta* corporea, ad propoſitum corporalem *ſcopum* proferri, & corporeis *ſucceſſibus* moveri poſſint. Quæ utraq; res partim ſpecialiorem atque ſubalternam, partim ſpecialiſſimas habitudines & proportiones reſpicit, adeoque exquiſitiorem *determinationem* poſtulat. Quam proinde utramque ordine aliquo neceſſario proſequi placet.

XIX.

Cùm videlicet univerſa energia, uti totius Naturæ *animalis*, ita in hac particulariter eminentis *humanæ*, conſiſtat in *agendis motibus*, ſecundum veras *proportiones* atque certos *fines*; Et univerſa *Ratio*, generaliter & fiat *motibus*, & conſiſtat in motuum *æſtimatione* ſecundùm *proportionem ad fines*, & *finium* illorum aliquo velut *appetitu*, qui vel *motibus* impetrantur, vel ſubtiliſſimis *motibus ſenſus* afficiunt: Ita abſolvitur etiam ſeorſim totum negotium *vitale*, peculiari quodam ſyſtemate *motuum*,

qui

qui partem maximam *materiali* corporis *integritati* conſervandæ & dicati ſunt, & neceſſarii: Ut nimirum illorum medio *phyſico-mechanicâ* quadam ratione, imo vero verius etiam ſimpliciter *mechanica*, ſaltim *organicè* gubernatâ, corporis neceſſaria *craſis* atque *temperies* conſervetur, *amovendo* quicquid ab illa alienum atque ad inferenda damna idoneum eſt, quod ipſum nempe *motibus*, ad hoc *proportionatis* in effectum deducitur.

XX.

Sicut autem, (nam reliqui quidem jam non æquè ad noſtrum propoſitum pertinent) *vitales* hi motus utique circa res *materiales* ita occupati ſunt; Ita poſtulant neceſſariò hæ ipſæ, ad ſubeundos motus, *vias* idoneas per quas incedere poſſint, & finibus ſuis *admoveri*.

XXI.

At verò, neque *viæ* ſufficiunt, ut *lapſus* quaſi quidam nudi per illos ſuccedere poſſint; Sed facile intelligit quilibet homo rationis rectè compos, quod *proportio* etiam *motuum*, ſecundum *conditionem* materiarum ſubſtratarum neceſſaria ſit, quæ *duabus* illis circumſtantiis quadret atque ſatisfaciat, *primò* ipſius *materiæ diſpoſitioni*, ratione *conſiſtentiæ* ejus: *Secundò*, *reſpectui* quem illæ materiæ habent *ad conſervationem* corporis, tam *poſitivè*, quam imprimis *privativè*, ſeu ad *deſtructionem* ejusdem.

XXII.

Hæc nempe res *motus* ipſius convenientem *methodum* requirit, qua negotia motionum, dico *amotionum* & *emotionum* varia, quodlibet ſuo in loco decenter atque ſufficienter perpetrari queant, ut omnia vera *proportione*, *directa*, non *accidentali*, abſolvantur, & imprimis inter tot verè, *accidentales occaſiones ad inſigniter variandum*, tamen nihil *temerentur*, ſed placidè potius ad illarum rerum occurſus ita componantur, & illis exæquentur, ne *ſummæ* negotii aliquod impedimentum, nedum inſigne detrimentum, hinc eveniat. Imo verò magis importunæ etiam hujusmodi perturbationum *ἀταξίαι*, ipſa motuum *proportio* juſta ita opponatur, ut etiam extraordinario gradu,

tamen *eadem ſpecie*, *eidem* etiam *ſcopo* ſatisfiat, nempe intemeratæ conſervationi totius corporis.

XXIII.

Has res, *proportionatos motus alienorum*, per *proportionatas vias*, ad exterminationem è corpore, eſſe veram illam *methodum*, qua hoc tam à *materiis* corrumpentibus, quam ab earum *effectibus* & *debeat* vindicari, & *ſoleat*, nempe etiam ab ipſâ paſſim *Natura*, nulla *arte* adjuta ſeu *externa* opa ſuffulta, monſtrat tam *ratio à priori*, quàm confirmat experientia â poſteriori,

XXIV.

Ratio monſtrat hoc argumentis ſimpliciſſimis. I. Quia materia totius corporis valdè mobili *corruptibilitati*, *tam* cauſis inquam talibus, quam *effectibus*, ſubjacet, quibus adeoque *motu* conveniente commodiſſimè ſubvenitur. II. Quia *corpus* hoc, quantumcunque ſit *corruptibile*, tamen ad reliquos ſui uſus *organico-ſpecificos*, in longius tempus conſervari *debet*; adeoque actionibus etiam talibus opus eſt, quæ perpetuis progreſſibus *perpetuæ diſpoſitioni* occurrant atque ſuccurrant, nempè Vitalibus illis Motibus. III. Quia in progreſſu ſimplici rationali, nulla eſt verior atque certior methodus, corpus ita ab omnibus *materiis* periculoſis, earumque quibuslibet ulterioribus *effectibus*, liberandi, quam, ut ſimpliciter à corpore *abſint* & ex illo penitus proſcribantur. IV. Cum econtrà à ſana ſimplici ratione alieniſſimum ſit, operoſis *malarum rerum correctionibus* operam dare velle, ut fiunt tolerabiles, imo *utiles* corpori: Cùm talium, *ſimpliciter* dico bonarum & *utilium* corpori, tanta præſtò ſit abundantia, quas nullo usquam negotio affatim impetrare nonſolùm poſſit, ſed etiam ſoleat Natura. V. Quandoquidem utique abſolutè neceſſarium eſt, etiam ad ſimpliciter *elabentium* multarum partium *ſupplementum*, denuò talia aſſumere, quæ non ſolum *bonam* materiam, ſed affatim etiam & quantum unquam *neceſſe eſſe* poſſit, ſuppeditent. VI. Præterea, ſi utique etiam *correctio* talis vel poſſet, inſtitui, vel deberet; *Naturæ* nudâ poteſtate, ſine directa *artis ſuppeditatione*, impoſſibile hoc eſſet

fa-

factu; Cum enim materiæ illæ, quæ partim corpus ipſum conſtituunt & integrant, partim aliunde in illud ſeſe inſinuant, ſua ſponte potius quolibet modo ſimpliciter *in deterius* (in proportione ad corpus) ruant, neque niſi aliis velut *oppoſitis* materiis in neceſſariam illam *temperiem* reduci poſſint: Qualibus autem ita *oppoſitis materiis* Oeconomia corporis ordinaria minime inſtructa eſt, ſed omnia ſua negotia ſimpliciter *motibus*, & proſequi neceſſe habet, & exequi: Imprimis autem etiam hiſce talibus abundè aſſequi poteſt, quod neceſſarium eſt, ſecundum *proportionem, non nimium*, ſive quantitate, ſive qualitate, ſive temporis proportione, *diſcrepantem:* In quibus rebus uti omninò *externis* auxiliis opus eſt, ita deficit tamen in his paſſim etiam *artis* ipſius *induſtria* & *experientia*; imò felicior interdum circà hæc eſt ipſius *Naturæ inſita potentia* hinc inde in actum deduci obſervata, ubi patientes *deſiderio peculiarium*, imprimis *acriorum ſapidarum* rerum, aut *ſpiſſarum* & *inſpiſſantium* corripiuntur: quibus, ubi potiuntur, *neceſſariam* inde *efficaciam* reportant: quam, etiam qui ſcrupuloſiores apparere geſtiant, materiali habilitate illis effectibus quadrare, (adeoque *recte* ita *à priori* illis *deſtinari* & *expeti*) non largiuntur ſolum, ſed quam maximè urgent.

XXV.

Quemadmodum autem ita utique etiam penitus *à priori* Natura ipſa monſtrat, (ſeu ſana ratio ex indole rerum colligens quid ipſis quadret & conveniat,) quod hæc ſit *via* & *veriſſima*, & *ſtrictiſſima*, imò *neceſſaria*, ad conſervationem etiam *neceſſariam*, corporis; Ita deprehendimus etiam *à poſteriori*, quod omninò hæc ita etiam in effectum deducatur, & in quotidiano *uſu ſit*, in corporis animalis adminiſtratione; dum per illam non ſolum *ordinariè* in ſtatu vitali ſimpliciter ſibi conſtante, hæc via atque *methodus unica* eſt, qua Vita nititur: Verum etiam in ipſis *morbis*, quoties illi ſine *artis* concurſu, *ſponte* Naturæ *ſanantur*, *unice* hac via ſalutare illud negotium procedere & abſolvi, res ipſa monſtrat.

XXVI.

Ut adeoque propiùs accedamus ad negotium hoc, quod præ manibus habemus, nempè ad exhibendum ipſa re, illud, quod Hippocrates non tam docere, quam eminùs ſolum adumbrare aggreſſus eſt, & QUOD fiat equidem, ſatis diſerte elocutus eſt; QUOMODO vero fiat, vix vaſtis ſuis operibus ſatis deduxit, niſi merè *à poſteriori*, *hiſtoricè*, nominatis paſſim exemplis, è quorum & collectione atque collatione, & verâ agendi ratione atque *comparatione* demum ſolida, veritas hæc eruenda veniat: Dicimus uno brevi themate, quod *Medicina ſine Medico, ſanitatem & ſanationem* corporis perficiens methodo vere *artificiali*, i. e. *cum recta ratione effectiva*, ſit, *proportionatum moderamen ſecretorium & excretorium*, quale *proportioni materiarum reſpondet*, quæ *corpori damnum* aliquod *inferre* habiles exiſtunt, aut ipſa *mole*, aut *inutilitate* ſua, ab ipſo alienæ, quoquo modo *moleſtiæ*, aut *impedimento* ipſi eſſe poſſunt.

XXVII.

Hoc, ut ipſa re probemus, quomodo etiam *ſoleat* ita fieri, & ipſum *ortum* ſeu *primam occaſionem* ſumere, placet primo penſitare ipſum verum modum, quo *gravisſimi* quilibet, & numero ipſo *ſpecierum* plurimi *morbi* in corpore oriri ſoleant? Quod ipſum nempe, quando vel leviter conſideramus, mox apparebit, quod ſufficientium *excretionum ſeu exonerationum* debitarum vitium, jam in *exceſſu*, jam in *defectu*, jam *tempore*, jam *loco*, conveniente, plerorumque *morborum* & *materiam & formam* abſolvat. Quam rem, ut ſub *duobus ſummis generibus* comprehendamus, poſſumus ſolum producere 1) *vitia* habitus *materiæ ad motus*; 2) *vitia motuum* ipſorum tam in ſe quam in ordine *ad materias*.

XXVIII.

Primum quod attinet, notabilis utique eſt antiquisſima illa obſervatio, de habitu corporis *athletico* ſive ad *faſtigium* ſanitatis elato, in quo *durare* non poſſit diu, ſed deſcendere neceſſe habeat. Ubi nempè ab ipſa experientia edocti, notaverunt, & *quantitatem* ſanguinis eximiam, & *qualitatem* ejus maxime

maxime *floridam*, non poſſe *diu* ſubſiſtere, quin *incommoda* evidentia, imo *damna* corpori inducat. Quod ipſum tanto magis evidens redditum eſt, partim à *plethora* in genere, partim in ſpecie, in *fœminino ſexu*, in evacuationum huic debitarum planè peculiaribus efficaciis, ad *varii generis morbos* poſt ſe trahendos, quando debitæ ejus excretioni neceſſarius ſucceſſus decedit.

XXIX.

Sicut enim ex hiſce rebus tum *acutos* multos, tum *chronicos* morbos; tum *ſimpliciter*, tum ſecundum differentiam *ætatum*, ortus ſuos atque progreſſus paſſim ſumere etiam alibi (& ex inſtituto in *Diſſertation. de Morborum ætatum fundamentis*, & *de Febrium Pathologia*,) demonſtratum eſt: Ita etiam *quomodo* & *quo ordine* effectus illi circa *particulares* debitarum evacuationum ἀταξίας, ipſis etiam *particularibus* affectibus ſive ſpeciebus morborum, anſam & materiam præbeant, & ibi, & multis locis atque modis, partim a D. D. Præſide particulatim latius præmonſtratum partim etiam pasſim in dogmatibus Medicis, uti ex obſervatione *hiſtorice* obvium, ita etiam communi magis conſenſu receptum.

XXX.

Quemadmodum autem hac ratione ipſarum *materiarum ad motus* debitos, imprimis ultimos *ſecretorios* & *excretorios*, ineptitudo, unde cunque coorta, multis morborum ſpeciebus anſam præbet; Ita quomodo etiam neceſſarii vitalis progreſſus magis *à priori* facta depravatio, eandem efficaciam, imò longe *præſentiorem*, in hoc genere exſerat, eluceſcit partim ex immediatis *interceptionibus motus* ſanguinis v. g. per *ligaturas fortes*, per *contuſiones* partium, adeoque *confuſiones viarum*, imo mediate, per aliunde coortarum ſemel ſtaſium *augmentum*, & quanto magis ablatus eſt *omnis* motus, tanto graviores eventus: Sed docet hoc idem etiam luculentisſimè, effectus nudorum gravium *animi pathematum*, in varios *motuum corporis* perverſos actus producendos, imo vel conſtanter *turbandos* eosdem, vel ad minimum variis malis ulterioribus conſequentiis producen-

cendis, & poſt ſe trahendis circa motus illos, eorumque tàm *mediatos* actus, quam ultimos propter quos fiunt, effectus pervertendos, efficacium.

XXXI.

Hæc cum *à priori* ex ipſo morborum *ortu* primo, monſtrent, quod vitium debitarum *motionum* ad ſecernendum & excernendum, fundamentum veluti conſtituat; nihil utique conformius eſt ipſi rei, ſecundum ſanam rationem, quàm ut *reſtitutione ſucceſſuum* horum, defectibus hujusmodi conſulatur & auxilium adhibeatur.

XXXII.

Jam verò illis, qui vel mediocriter prima principia mechanica intelligunt, palam eſt, quod *impeditior motuum ſucceſſus duabus* ſolum *methodis expediri* valeat; Nempe vel *à priori, energiæ*, ipſius, ſeu *virium motricium intenſione*, donec proportionem mobilitatis materiæ æquet: Vel â *poſteriori* ut ipſa materia directé magis eo deducatur, ut eiam *ordinariis* motuum gradibus obſequens evadat: Applicando has res ad corpus humanum, easque ſecundum hujus habitum examinando, facile occurret, quod totus hujus habitus proprie ita inſtructus ſit, ut *priori* maxime methodo, nempe *Motus ſimpliciori augmento*, exactisſime quadret.

XXXIII.

In aliis enim conſtitutionibus, ubi proportionata intenſio motus ipſius *à piori*, vel fieri non poteſt, vel *materiæ* non ſatis accommodari & exæquari; abſolutè itaque opus eſt, ut ipſæ materiæ *proportio ad motum* directe reducatur, ſi ille locum invenire debeat. In *humano* vero corpore, ſicut *a priori* motus variè modificari & inſtrui poteſt, ita eſt etiam tota *materia* ea generali indole prædita, ut ad *ulteriores* & *ultimos motus*, ſemper *prioribus* & *remotioribus motibus* maxime apta reddatur: Imo in genere, *motu* ipſo variè aucto aut imminuto, etiam in ſui *mobilitate* jugiter augeſcat aut deficiat.

XXXIV.

Quod cum ita ſit, ut inquam *ipſe motus humores* in corpore

mobi-

mobiles reddat, adeoque Natura, uti recte loquitur hoc intuitu *Galenus ſibi ipſi undique ſufficiat*, mirum proinde non eſt, ſi proportionatè inſtructis *ſolis motibus*, ſibi ita affatim conſulat; & ſicuti *leviores* materias, *ordinariis* generibus atque gradibus motuum, facillimè ſuperat: Ita ſi *extraordinariè* ſive *quantitati* ſive imprimis *qualitati* materiarum inſolitarum & adventitiarum, ſolùm motuum etiam de reliquo conſvetorum *proportiones* exæquat, aſſequitur iisdem tunc etiam optatam illam neceſſariam *exonerationem*, atque ita per eandem *alienorum* ad *nocendum* etiam paratorum remotione ab univerſo corpore, hujus priſtinam ſinceram integritatem.

XXXV.

Ubi verò materia vel non poteſt debitis motibus ſufficienter ad *excretiones* diſponi; Vel nimiâ ſui *activitate*, prius abſolvit graviores *corruptiones*, quam motus ad excretionem tendentes ſphæram ſuam ita abſolvant, ut ſufficienti eliminationis ſucceſſui ſatisfaciant: Tunc, & imprimis poſteriore caſu, *ſuccumbit* utique natura ſibi ſimpliciter relicta, & niſi ibi, in aliquibus caſibus, ultimis *peculiaribus* ſuſceptis tentaminibus connitendo; Alibi vero, *materiis* extrinſecus ab *arte* ſubminiſtratis, ſingulariter inſtauretur, vincente nocumentorum impetu, excidit fine ſuo, & corporis ſui integritatem reverà amittit.

XXXVI.

Illud, quod ad prioris generis cladem plurimum contribuit, eſt *viarum* gravius vitium, ſive *violentum* illud ſit, ut in vehementibus contuſionibus partium; Sive mora & *ſucceſſibus* ſenſim ſubnatum, ereptis ita directè ipſis *auxiliorum fontibus* omnem poteſtatem ad ſibi conſulendum naturæ eripit.

XXXVII.

Habemus hujus rei exempla partim in *Sphacelo*, quin ipſis *abſceſſibus* in ſuo ambitu; Partim in veris *Hydropicis* tumoribus, ab *Hepatis* vera *obſtipatione* originem ſuam adeptis. Unde priores quidem illas corruptelas, abſolutè nunquam: *poſterio-*

rem, ubi vere prævaluit, non niſi *rariſſimis* exemplis, ſuperare valet medis ſuis neceſſaris ita deſtituta Natura.

XXXVIII.

Quemadmodum autem ex his ita in genere prolatis ſatis apparere poteſt, non ſolum quod verum ſit illud de Natura effatum, quomodo illa *ſine artis* adminiculis aut *ſubſidiis*, ita *ſibi ipſi* ſatisfacere poſſit, dummodo convenientes proportiones motuum, imprimis ſecundùm *gradum*, *locum*, atque *tempus*, ſervet; Imo vero *obſervet*, nempè convenientibus proportionibus *inſtruat:* Ita meretur omni omnino modo exquiſitiſſimam conſiderationem illud in hoc genere ſolenniſſimum factum atque phœnomenon, quod hæc methodus *actiones* has ſecundum debitas adminiſtrationes exercendi, imprimis variet ſecundùm *indolem* etiam *animi morum*; Dico non ſolum *â corporis mechanicæ* proportione intimius *adſvefactorum*, ſed etiam à moralibus occaſionibus *adſcitorum*, ſed tamen in *habitum* aliquem evidentem deductorum.

XXXIX.

Unde quidem tranquilliùs & ordinatiùs undique, adeoque etiam ad fines ſuos certiùs, & procedunt, & exeunt hujusmodi *motus*, ubi *ſedata* eſt, & actionibus ſuis cum conſtanti *æqualitate*, & ſufficiente tamen *activitate*, proſequendis & exequendis intenta *indoles*; Dum ex adverſo, contraria in hoc genere diſpoſitio, non ſolum *deficiendo*, ſed imprimis *turbando* proportiones convenientes, totum negotium partim difficilius reddit & perturbat, partim etiam eo ipſo, nimium certe quam frequenter, ad ſiniſtros exitus rectà ducit.

XL.

Quod quidem maximè propterea notandum eſt, ne craſſæ illæ præfigurationes umbratilem difficultatem hic objiciant, quaſi omnia hæc nudorum *mechaniſmorum* curſibus ita caſu incidant, ut inde prout ſors ceciderit, *materiarum* intuitu, & fortuitorum *occurſuum*, ita eventus etiam cadant, nec ibi ullus ſit locus *vigilantiori*, & in res corporis vere *intentæ* Naturæ, ſed omnia hæc ita in diem, & prouti cadunt, etiam cedant, adeoque

boni

boni illi eventus, tàm ſimpliciter forte fortuna contingant, quam *ſiniſtri* obtingere ſoleant. Sicut enim hæ ita a priori magis, nempe per ipſam *adſvétudinem* velut inſitæ tandem, motuum *moderandorum*, ad felicem exitum proportiones, alias quoque tali vel ſimpliciori atque ſinceriori effectui *ſalutari*, ſive perpepetrando, ſive pervertendo velificantur: Ita cujus proſapiæ ſint, vel inde etiam argumentum non contemnendum elucescit, quando conſideratur *quales*, & quam *pares* non ſolum in genere, ſed ipſa omnino paſſim *ſpecie*, effectus, in his negotiis ſequantur, quando ſimpliciter nudis *fictionibus animi*, citra ullam veram *corporalem* præſentiam ullius *rei*, nedum *cauſæ*, tamen *proportio* illa, *proportio* iterum dico, motuum, ita pervertatur, ut etiam præſentiſſimis ſucceſſibus illa incommoda ſequantur, quæ alioquin, ſub aſſvetis hujusmodi proportionum ἀταξίαις, etiam jam è longinquo, & ſtatim ab operoſioris laboris peragendi primordio, aut ad ſummum incremento laborum, ſeſe exſerunt: imo etiam aliquando ſub totius laboris veluti ancipiti *faſtigio*, imprimis, ubi collecto aliquo virium auſu & uſu tandem decreſſe neceſſum erat, vel perverſo *impetu*, vel *deficiente gradu*, pari *proportione* peccatur, uti alias ſub *animi trepidatione*, aut *timidis* audendi fluctuationibus, fieri aſſolet.

XLI.

Quemadmodum autem hæc attentam atque ſolertem penſitationem omni modo merentur, ut ita etiam *à priori* intelligi poſſit, quod verè principium etiam hujusmodi & *actionum*, & imprimis *directionum* motuum ad *proportionatos* fines, quam maxime *capax*, præſto ſit, quod proinde *actiones* ad convenientem *finem* deducere valeat; Ita non tumultuarie certè, ſed provide omnino atque perite, etiam ad illam conſiderationem advertendus eſt animus, quomodo *eventus* a juſta intentione *alieniores* obtingant, & quæ nam ibi cauſæ verè ſubeſſe intelligi poſſint? An *internæ*? Dico ipſis illis actionibus, quas curativas nos ſtatuimus, *internæ*, & ad illas *directe* pertinentes? an vero tum hoc, tum vel alio quolibet, intuitu, *externæ*, non niſi per

occaſiones peculiares, peculiaribus *individuis*, peculiari aliquo *tempore* occurrentes.

XLII.

Quæ profecto res non uſum ſolum eximium habet, ſed omninò abſolutè neceſſaria eſt. Sicut enim alias ἀκυρολογία omnium confuſionum vera mater exiſtit, ita in docendo *peſtis* revera eſt, in deducendo vero atque demonſtrando *Acheruns*, ipſa bonarum concluſionum morte poſterior. Hâc enim ratione ex ambiguis præmiſſis non ſolum æque facilè introducendi malam concluſionem libera occaſio eſt; Sed profecto potius vera *illecebra*, dum corrupta mens humana etiam undique ad inania atque falſa pronior eſt, quam ſolida atque vera, vel ad res ipſa ſimplicitate ſibi magis odioſas. Damus hujus rei exempla de *Febribus*. Dicitur de his, quod facile *dimidia pars hominum Febribus pereat*; Ita profectò machina non contemnenda hæc videri poſſit, ad evertendam firmitatem aſſertionis illius, quod *Febres ſalutari* potius fine concitentur, & tota etiam ſua indole ſalutari effectui, quantum, quidem usquam in *propriis* Naturæ viribus eſt, etiam efficaciter *quadrent*. Imo emicabit hinc quaſi propria ſua ſponte, ad minimum illa opinio, quod Febres *paris* ſint diſpoſitionis, tam ad *ſalutarem*, quam ad *lethalem*, exitum: quando videlicet ita intelligitur propoſitio (mitiore ſenſu) quod *dimidia pars febricitantium moriatur*. Ita enim utique naturali ſimplicitati conſentaneum videtur, ſi tantundem *lethalis*, quantum *vitalis*, exitus, Febres ſortiantur, quod ita revera *indifferenter* ſe habeant ad unum, ut ad alterum.

XLIII.

Cum vero hic ſubſit maxima illa diverſitas ejus, quæ tum ipſi Febri *ſoli* & *propriè*, & præterea ipſi etiam *directè*, & per *eſſentiam* ſuam, adſcribi mereatur, efficaciæ aut culpæ: Vel econtra, manifeſtius potius tribuenda veniat, tum aliorum à Febre diverſorum *affectuum* noxæ, aut ipſi Febri ſolitariæ *per accidens* ſupervenientibus fortuitis *externis*, aut individualibus domeſticis, in perverſionibus: Abit certè ita longiſſimè a ſolida veritate illa propoſitio, quod *directe* febre ipſa, ejusque *eſſentiali* indole,

tan-

tantum hominum pereat. Sicut enim etiam rectè agnoſcitur (quamvis revera etiam ſine ulla debita, quæ breviter fieri poterat limitatione proponitur) quod plerisque etiam *aliis morbis* (non tamen ita indifferenter, ſed aliis magis aliis minus *facilè*, aliis magis, aliis minus *tempeſtivè*, unice vero verius ſub *ultimum*, etiam *per ſe funeſtum*, exitum,) *jungantur* febres: Non κυρίως, ſecundum uſitatum vocabuli ſenſum, *typicæ*, & ad directum *propinquiorem* effectum idoneæ inſtructæ; Sed tantum MOTUS FEBRILES, in qualecunq; ſubſidium alterius (primarii mali deſtinati) ita revera non aliter, niſi injuria, deinde dici poteſt, quod tales patientes qui ita IN febre, aut CUM febre, moriuntur, ſimpliciter moriantur A *febre*.

XLIV.

Ubi quidem etiam meritò brevibus indicare libet ſcopulum illum, quem evitare in hoc ipſo negotio & neceſſarium eſt, & tamen ſine peculiari circumſpectione irritum, nempe *Inflammationum internarum*, & iis, adhibitorum *febrilium* ſubſidiorum. Cum enim etiam *mechanicis* manifeſtioribus conſiderationibus *ſtructuræ* totius, & *organicis* veris reſpectibus indeſinentium *uſuum*, (ut de *accidentalibus* familiariſſimis concurſibus nihil prolixius dicam) hæ *internæ inflammationes* quolibet intuitu *difficillimè ſanentur*; quando ſemel ſtaſin *pertinaciorem* pro fundamento habent, tanto magis autem *profundiorem*: Interim omni modo certiſſimum ſit, quod etiam ipſa nuda *cognitio* atque *dignotio* ſolida atque certa, verè præſentis ejusmodi conſtitutionis, ſit aliquid ſatis difficile; Res tamen ipſa minimè ita rara quin ita ſæpa eveniat, ut revera quælibet illarum febrium, quibus patientes certius atque promptius ſuccumbunt, *inflammationibus* talibus *internis* junctæ, imo potius atque verius, illis prægreſſis ſuper inductæ & adjunctæ ſint. Injuſtum profecto eſt, interim in proclivi poſitum, ita labi, *ſiniſtros* illos eventus, qui ab *inſuperabili inflammationis* efficacia pendent, illi potius rei imputare, quæ ſalutari *intentione* iſti oppoſita eſt, & certe in hoc genere *ſolum* adhuc *unicum* ſubſidium exiſtit, quod adverſus illa pericula *opponi* poſſit: Quod proinde

de adverſus illas ſimplices enunciationes tanto magis exquiſitè obſervandum atque ſervandum eſt, quanto certius ſervata hujusmodi vigili diſcretione diluceſcet, quod potius niſi hujusmodi *alienæ*, aut adminimum aliæ *accidentales* interverſiones intercedant, Febres revera *ſibi rectè relictæ* atque conſtantes, *directè* atque *abſolute ſalutares* ſint, & ſalutarem talem exitum nunquam non aſſequantur.

XLV.

Placet paucis verbis, ſed certè non parvam hanc rem hanc ipſam iterum iterumque commendare, quod tales *inflammationes viſcerum*, quibus *acutæ* indolis *febres* adjunguntur, communisſime admodum ambigui jam ſucceſſus exiſtant. Cujus omnino rei argumentum eſt nequaquam leve reputandum, quod etiam ipſis adeo externis, *vulnerariis* inflammationibus, febris acuti ſchematis non ante adjungatur, quam ubi illæ admodum prævaleſcunt. Quæ nempe conſideratio ſuppeditare poteſt à veriſimili *paritate* hujusmodi conſtitutionis, etiam tanto evidentiorem rationem, quomodo fiat, ut febres ſimiles *internis* inflammationibus adjectæ, tam raro effectum illum impetrent, ad quem utique *tentandum* inſtitutæ ſunt, ut intentione, ita *unica* abſolutè, quæ ſuppetat naturæ intentioni, inventione. Circa quam rem *duo* merito notanda occurrunt. *Primò* quod contra experientiam, rationibus etiam maximè luculenter ſuffultam loquantur illi, qui *febres imflammatorias* tanquam *facile ad ſalutarem* exitum pervenientes præfigurant atque commemorant. *Secundo*, quod nihilominus contra, quando talibus febribus affecti moriuntur, *febri* ipſi *directè* hoc imputant, eamque hujus noxæ temerè coarguunt. Excepta enim *Peripneumonia* (minime autem pariter vera Pleuritide) omnes certe reliquæ *inflammationes viſcerum* tam validæ, ut illis *acuti ſchematis febris* adjungatur, tanti profecto ſunt periculi, ut rationes prægnantes habeam, quare dubitem, an etiam *decimus* quisque, imo non erraverim ſi dixero *trigeſimus*, *verè* ita affectorum ægrorum, non ſolum *Naturæ* hac unica poteſtate,

ſed

ſed univerſæ etiam ARTIS ullo ſubſidio, liberari *poſſit*, nedum *ſoleat*.

XLVI.

Interim iterum omninò moneo, ne in hoc etiam negotio odioſa ſimul, atque falſa interpretatione, *vitio vertatur* Naturæ, quod ſumma *laude*, & ubi inſuperabiles difficultates fruſtrantur, potius *commiſeratione*, dignum eſt, Quod videlicet pro conſervatione ſui corporis, & gravium periculorum, quæ ab *inflammatione* tali, diſcuſſionem non amplius admittente, certo *impendent*, averſione, univerſum utique quod in ſua poteſtate eſt, impendat, neque ſimpliciter omni ſpe depoſita, ſimul & ſemel ceſſet, & omnia reſiſtendi media deſerat. Ita enim profectò, quicquid tandem de *directa intentione* ſentiatur, fateri omnino neceſſe eſt; Nempe quod ad minimum *febriles motus* tales, ſi modo moderamine atque directione decenter inſtruantur, ad tales effectus in genere *idonei* ſint: Imo verè *unicum* illud vere efficax medium exiſtant, quod Natura *ſine externis* adminiculis, in ſua poteſtate atque toto ſuæ œconomiæ penu, reconditum poſſideat.

XLVII.

Non potuit fieri, quin has res etiam exactiùs deduceremus, cùm inſtrumentum illud ſolenniſſimum, quo Natura *medicationes* illas *ſine medico* maximè evidenter conſpicuas perpetrat, nullum aliud ſit, niſi ipſæ FEBRES. Unde certe hujus medii ejusque methodi tantò exquiſitiore tractatione opus eſt, quoniam non ſolùm tam ſæpè *occurrit*, ſed etiam, dum Medici *concurſus* vulgo illi ipſi anxiè adjungendus reputatur, neceſſitas omninò poſtulat, ut ille *cognitionem* hanc *ſolidam* poſſideat.

XLV.

Quantumlibet autem hæc, quæ de *Febribus*, ut ſolenniſſimo *Naturæ Inſtrumento* ad medicationem *ſine Medico* perficiendam, modo diximus, omnino ita ſe habeant; Ita ſuper eſt tamen etiam alia adhuc talis *methodus*, ad præſervandum imprimis, naturæ admodum *familiaris*; uti reverà etiam veriſſima

efficaciâ, tali *fini* & effectui obtinendo quadrat. HÆMORRHAGIAS intelligo; Spontaneas illas, à nulla præſentaneâ externâ violentiâ, ſed magis *tacitâ commotione* imò ſubinde diffuſiore apparatu, perrumpentes: Quin tandem STATAS temporis *periodos*, vel ſecundum puram aliquam aſſuetudinem, ita ſervantes, ut, licet *intermedio* tempore, tàm variis materiis quàm motibus fortioribus, quibus aliàs ſanguis *turgeſcere* ſolet, adeoque *eruptionibus* objici, tamen nihil tale ſequatur; ſed potiùs, quantumcunque etiam *maxime tranquillis* rebus aliis, imò in ſolidum abſentibus, quibuslibet occaſionalibus, aut impulſoriis cauſis, quando ſolum *temporis* illa periodus iterum tranſivit, & *apparatus* ille *internus*, & *eruptio* illa, certò revertantur.

XLIX.

Neque verò hoc ſolum, ſed conſiderandum omni modo venit *ſpecialiſſimarum* illarum circumſtantiarum pondus, quod I. *Hæmorrhagiæ* tales imprimis eveniant ſtatui *plethorico*; II. Nihil *moleſtiæ* creent, niſi quidem per *accidens* excedant. III. Alias *moleſtias*, manifeſtius ab *oppletionis* incommodo pendentes, reverà *ſublevent*, imò *eximant*. IV. *Proportionatè* ita *revertentes*, ſemper manifeſtius *levamini* ſint, quàm oneri, nedum unquam ſenſibili *damno*: V. Ex adverſo, ſi *in tali conſtitutione* reliquâ, illæ non obtingant, *certa, multiplicia*, & ſubinde *gravia* incommoda, imò damna ingruant: VI. Qualia etiam, ſupervenientibus illis, *miteſcunt, differuntur*, imo vel *tolluntur*: VII. Iisdem autem, vel aliàs aſſuetis, poſt hac *emanentibus*, vel poſtquam ita interveniendo profuerunt, iterum *deſinentibus*, vel *priſtina* illa, vel *denuo*, *eadem* tamen aut ſane *paria*, repullulent. Quibus rebus VIII. accedit, quod etiam *ſimpliciter artificioſo* conſilio, ſub ejusmodi reliqua *conſtitutione*, quibus alias *hæmorrhagiæ utiliter* accidere ſolent, & niſi excedant, *proſunt*, inſtitutæ ſimiles ſanguinis imminutiones atque ventilationes, etiam parem, præcipuè *præſervativam*, paſſim tamen etiam *curativam*, efficaciam exhibeant.

L. Ne-

L.

Neque vero interim etiam adeo craſſo modo inhærere convenit nudis hujusmodi effectibus *excretoriis*, tanquam exitum ſuum *ſemper & infallibiliter* aſſequentibus; Sed neceſſe omnino eſt, habere animum etiam decenter attentum ad ejusmodi CONATUS, qui, quantumlibet etiam non ita preſſe atque penitùs exquiſite, tamen *eminùs*, ſatis *ſpectabili directione*, ad hujusmodi exitum & *poſſe* inſervire, & *ſolere*, vel mediocriter circumſpectâ animadverſione, ſatis certò agnoſci poſſunt.

LI.

Loquor de *ſpaſticis* illis *ſtricturis*, quæ circa *habitum externum*, *Hæmorrhoo-Varicodes* DESTINATIONES, adhuc longinquiores, ab *exitu* etiam ſuo *remotiores*, inſequi ſolent, per varias *doloroſas micationes*, *tenſiones*, atque *preſſiones*, ARTHRITICO PODAGRICORUM affectuum nomine. Ubi quidem, quemadmodum etiam *diuturni* tales ſpaſmi per ambitum corporis, aut magnam ejus partem, præſtò ſunt atque vigent, ubi interim maneant *effectus* illi *Febriles*, NB. *proportionati*, ſecundum hypotheſes, illarum erit, ſed quantum in illas cadere poteſt quam minimum confusè & *ἀλόγως*, enodare.

LII.

Interim quam maxime intelligenda utique venit harum etiam rerum ſcena, propter *tres* præcipue eminentes cauſas, I. Ut omni modò intelligatur verus ille *conſenſus* atque *nexus*, quam hi *ſpaſtici* affectus, cum *intentionibus* illis *Medicatoriis* ſpontaneis, earumque *methodo* & *apparatu excretorio* habent. II. *Probitas* illa *intentionis* Naturæ, imo potius *inventionis*, *eminùs* potius impeditiores ſucceſſus non magis deliberandi, quam *librandi* quàm ſtatim in ipſa *loca immediata* excretoria, ſed *impedita*, adeoque *vano*, imo *periculoſo* auſu, irruendi. E quo fundamento merito conſiderari debet, non contemnenda in hoc genere qualisqualis circumſpectio *Antiquorum*, qui *ſepoſitionem ad ignobiliora* loca extremitatum corporis, adeoque *ſpecialiſſimam juſtitiam* ejusmodi intentionis, ſuppoſuerunt; III. Ingens

illa etiam difficultas *prognoſtico-practica*, medicationis *artificialis* in hoc genere; Dum hujusmodi *motus* circa *exteriores* adhuc partes, ſi inconditè diſſipentur, NB. MOTUS dico magis, quam ſimpliciter *materiæ*, facta inde temerè *translatione* ad illa loca, *propiora* quidem, ſed *impedita*, INTERIORA, jam *inflammationes*, *præcipitis*, jam *obſtipationes*, *languidioris*, utrinque tamen PEJORIS, imo *peſſimi*, eventûs, excitant: Unde vel *Febrium inflammatoriarum*, vel *hydropicarum*, vel *convulſivo-aſthmaticarum* conſequentiarum, communiſſime FUNESTA cataſtrophe, temerè introducitur. Profectò intelligenda hæc ſunt, non *artificiali* ut tali, ſed verè *naturali*, *habituali* tamen, *Logica*.

LIII.

Ita nempe partim *propinquis*, imo *proximis*: Partim *remotis*; Partim *longinquis* penitus, undique vero *ad unum* utique *finem* tendentibus, imo & *quadrantibus* in ſuo ordine, *ſpontaneis* MOTIBUS *ſecretoriis & excretoriis*, exonerare ſuum corpus, tam a *cauſis* noxiis, quam *effectibus* illarum, & POTEST Natura, & SOLET: TENTAT propterea illud, ubi *neceſſe* eſt; *Proſequitur* quoad posſibile eſt: & *impetrat*, niſi graviter ſupprimatur, ab intercedentibus *per accidens* inſuperabilibus oneribus.

LIV.

En MEDICINAM, *veram*, *efficacisſimam*; Et condignè omninò, ſiquidem ab ipſo Deo data, & *Naturæ* inſculpta: Et quidem eminentisſimè omnium, *humanæ*: Quæ ita non *ſibi* ſolùm in individuo, conſulere valeat, ſed etiam facta ſua, imò *facienda*, uſurpando logiſtica ſua ſubſidia, ita *intelligere*, ut aliis quoque individuis, hæc *applicare*, imò *adhibere* valeat. Ubi certè ampla eſſet occaſio, ut alias ſimplices *Logicas* ita etiam *philologico-Logicas* ἀμαθείας, notandi, circa imperitam certè *explicationem*, ſeu potius *applicationem*, dicti illius, per nudam verbalem juſtam interpretationem omninò elegantis, *Hippocratici*: Φύσις ἀπαίδευτος ἐοῦσα, καὶ μὴ μαθοῦσα, τὰ δέοντα ποιεῖ. Quod ita explicare, quaſi ſincera vi verborum ſonet,: *Natura omni ratione & intellectu deſtituta &c.* profectò cavendum fuerit, ne ita affectæ Naturæ tribuendum videatur. Certe

te enim, qui vocabula in ſe ligit, quid ſit παιδεύειν καὶ παιδεύεσθαι *ab alio manuduci*, μανθάνειν καὶ μανθάνεσθαι, *ab alio formari, doceri*, & prolixo ordine *inſtrui*; Ille facilè intelliget, quantum diſtet, *proprio* quod ajunt *marte*, ſine prolixâ *informatione*, & *longè accerſendo* habitu, univerſo, *intelligere*, &, quid neceſſarium ſit, decenter *cognoſcere*, imò *cognitum habere*: Et contrà, *abſolute omni intellectu carere*. Siquidem tota hæc locutio, *abſolutiſſimè* omninò *pariter*, quadrat tantundem in ipſam RATIONEM *in ſe*, quàm in Φύσιν eo reſpectu ſumptam, quem hoc loco *Hippocrates* tractavit. Unde, ſicuti nemo in ſe recipere bono jure poteſt, quod etiam exquiſitiſſimus ille, qui omninò rei ipſi convenit, ſenſus, per omnia ipſi *Hippocrati* ita cognitus & perſpectus fuerit (præcipuè cum etiam jam olim *Galenus* illud in *Hippocrate* notaverit, quod nusquam diſerte eloqui cordi habuerit, *quidnam propriè ſit illa Natura*,) tamen cum hoc loco ipſa verba alium ſenſum non ferant, nedum ut adferant, aut vel ſolùm inferant, hæc ipſa *hoc ſenſu* non tam allegare, quam ſua facere, iisque diverſiſſimum potiùs, quam quod permittunt, demonſtrare, imò ſolum docere velle, alieniſſimum eſt. Enimverò & verba rectè intelligentibus, & alio modo cogitare, quàm tali, compotibus, certè alterius indolis, & verè indaginis altioris, textum commendo, (à quo tamen rogo ut aliter conſtituti in ſolidum abſtineant:) nempe *Empedoclis* illum in *Athenæo*, Lib. X. αἶψα δὲ θνητὰ φύοντο, ἃ πρὶν μάθον ἀθάνατ᾽ εἶναι. Illi inquam, minimè verò alii, intelligere hic, *intelligere* inquam, dent operam, quid hic ſit & quantum involvat, ſub hoc ſtatu, de quo loquitur Philoſophus, μαθεῖν.

LV.

Quis verò USUS undecunque obtingere poteſt *artificiali* Medicinæ, ſi hic nullus affulget? Nempe hæc *Medicina*, Medicina utique eſt inquam; At *Medicus* non eſt *Medicus* niſi *Medicinâ*, nempè à *medendo* nomen adeptus. Cum itaque *mederi* ſit illud, à quo non ſolùm nomen ſuum, ſed dignitatem, imò *rem* ſui nominis, tueri illum neceſſe eſt: Habet hic utique illud à quo nomen habet, *rem* ipſam, τὸ *mederi*, unde certè hoc re-

ctiſſime intelligere debet; Et hic opus habet, omninò *παιδεύτεος*; ut, veluti totam ſuam rationem *ἐκ παιδὸς*, à *puerili* tam *ætate*, quam *exiguitate*, ad meliorem habitum, *uſu*, & vel propriâ manuductione, attollere neceſſe habet; ita in hac etiam re, *progreſſum* illum colligendi atque comprehendendi adhibeat & exequatur, qui in omni *collectione* ad *concluſionem*, veluti *παιδικὸς* puerilis, primò reverà exiſtit: nempè à ſimplicibus & paucis, ad plura & fortiùs complectenda, quaſi *adoleſcens*, dum tandem *virile* robur, tenendi atque ſtabiliendi, concluſione verâ obtingat.

LVI.

Hic certe *uſus*, uti *poſitivus* eſt, & *à priori*, Medico veluti tota intentione quærendus; Ita offert decens hujus Medicinæ conſideratio, adhuc alterum *uſum*, quaſi *privativum* & *à poſteriori*: quo nempe Medico etiam neceſſe ſit, ut cum omni attentione hanc Medicinam omninò circumſpectiſſimè animadvertat & obſervet. Nempè propterea maximè, quia minimè in poteſtate Medici eſt, hanc Medicinam *negligere*; Quandoquidem illa etiam *non cogitante*, imò, ſi maximè ille aliter vellet, etiam *nolente* Medico, innumeris in dies exemplis, & in horas actibus, ita negotioſa eſt, & ab omni ceſſatione aliena, ut propterea, quicunque Medicus, & non belua potiùs, eſſe velit, non poſſit, nedum debeat, concurſus illius *ὑπερορᾷν*.

LVII.

Quæ certè res, ut ab antiquis Medicæ Doctrinæ auctoribus eximiè commendata eſt, ita, ut ſemper: *Naturam eſſe obſervandam*; *quò Natura vergat ducendum*: *Naturæ ſubveniendum*: *Naturæ miniſtrandum*: imò etiam alicubi, *negotium totum Naturæ commendandum*, docerent atque monerent: Quod maximo certè imò tantiſper inſuperabilis artis inſtruendæ damno, verè deducere, & luculenta demonſtratione juſtis uſibus adhibere, neglexit illorum poſteritas: Ita in illa utique hæret vera unica lux tàm PATHOLOGIÆ ſolidæ, quam PRAXEOS verè fundatæ. *Pathologiæ* quidem, ut expurgentur ſordes illæ, dico injuriæ, quæ *Naturæ* optime merenti, per ſummam calumniam ibi indies fiunt; Dum nempè *optimi* hujus *conatus*, *juſtiſſimi actus*,

imò

imò *ſalutares* multi *effectus*, partim *toto genere*, partim certa *ſpecie*, immenſo autem numero ipſis *individuis* exemplorum, pro *ipſo morbo*, imò pro *vi morbi*, & *hoſtilibus* ejus *inſultibus*, *pugnis*, atque *cladibus*, publico conſenſu differuntur.

LVIII.

PRACTICA vero certè lux, tenebris Pandemiis unice neceſſaria atque ſalutaris, eſt utique illa demum vera atque ſolida *inſtitutio* atque *directio*, quâ totum Medici officium, proprie nititur, imo abſolvitur: :Medicinam facere, mederi, imo meritiſſimo Hebraiſmo, *medendo mederi*. A *Natura*, inquam, *veram Medicinam diſcere*, *Naturæ Medicinam* diſcere, *Naturæ Medicinam*, facere: Naturæ Medicinam *regere*, *adjuvare*, *ſublevare*; *Labores* ejus, *anguſtias*, *trepidationes*, *errores*, *defectus*, amiciſſimè *expedire*, *ſolari*, *in viam reducere*, *ſupplere*; prudentiſſime *admonere*, *invitare*, *incitare*: modeſtiſſimè *cobibere*, *mitigare*, *ſedare*; Peritiſſimè, quibus fortè abſolute *extrinſecus* opus habeat, ea *procurare* atque *ſuppeditare*: Ubi vero illa *in ſolidum defecerit*, ſuam etiam, *artis*, inquam, *impotentiam*, tempeſtivè non magis *agnoſcere*, quàm etiam cum prudentia *profiteri*: ſiquidem non minus, imò forte plus interdum, honoris evenit *ſcientiæ* Medicæ, è recte fundatâ PROGNOSI, quàm *arti*, è felici *ſanatione*.

LIX.

Quis autem vivet cum iſta fient! Cœleſtis hæc cura eſto, uti jura ſunt. Intereà verò, cum certè difficile ſit, inter homines, etiam doctos, & eheu! Doctores, iſta *fieri*; quod minorem difficultatem faceſſit modeſto animo, interim ſimplicitatem veritatis, imò ſapientiæ divinæ in creaturis expreſſæ, *Ratione* potius divinitus donatâ atque clementer exornata, cum verâ animi induſtriâ atque applicatione, amplexanti, *ſciri* iſta ſufficiet; Unde, ad minimum pro virili per individua, quæ vera verè ſunt, & aſſequatur, & exſequatur.

S. D. G.

Non

NOn paruum eſt, fateor, ſolamen in arte medendi,
Corpora quæ morbis rite leuare docet.
Scitus ſcit Medicus venienti occurrere morbo,
Quam multi nequeunt fertque Melampus opem.
Non tamen in Medico eſt, ſemper releuetur vt æger:
Interdum docta plus valet arte malum.
Et Medicis opus eſt Medico; & Podalirius hæret;
Et Chiron moritur, tuque Galene cadis.
Scilicet & Medicus miſeris medicamina tradens
Peccando miſer eſt, mors & eumque manet.
Ah! niſi nos Chriſtus releuat medicamine cœli,
Quod medicina parat, non Medicamen erit.
Terrea ſunt terræ medicamina, corpora ſpectant:
Hæc verò, vt poſcunt, nec tamen ipſa iuuant.
Chriſtus materiam peccantem funditus aufert;
Peccatum peccat, noſque perire facit.
Peccatum vicit Chriſtus, mortalibus atque
Mortem viuificam reddidit ipſe ſua.
Hinc, quicunque colit, diſcitque Mechaonis artes,
Chum Chriſtum ſequitur, tum modo rite facit.
Hanc Te BERGHAVERE, viam calcaſſe iuuabit,
Pæonis ponis dum bona corde Tuo.
Sit Chriſtus ſemper Tibi pro medicamine ſummo,
Illius atque cruor ſit panacea Tibi,
Gratulor ex animo, quod ſumma cacumina ſcandis,
Qua doctis auide doctus Apollo parat.
Sed ſimul hæc voueo: ſit mens in corpore ſano
Sana Tibi ſemper: ſic medeare Tibi.
Sit Medico Chriſto Tibi vita æterna parata,
Quæ neſcit morbos, & medicantis opem.

His votis Nobiliſſ: atque eruditione Præſtantiſſimum DOMINVM CANDIDATVM, *vere amicum nec non ciuem ex paucis æſtumatiſſimum proſequi voluit*

NICOLAVS VALENTIN.

)o(